

דף קלא.

עין משפט א.

ח"מ סימן רפא סעיף ה

ה ז. אם היה בריא אינו יכול להוסיף או לגרוע בלשון ירושה פ לא לבכור ולא לאחד היורשים.

עין משפט ב.ג.

אה"ע סימן פט סעיף א.ב

א. הנושא אשה מתחייב לה בעשרה דברים, וזוכה ממנה בארבעה דברים ז ואע"פ שלא נכתבו.

ב. העשרה דברים הם: ק מזונותיה, כסותה, עונתה, עיקר כתובה, רפואתה, פדיונה, קבורתה, להיות ניזונית מנכסיו ויושבת בביתו אחר מותו כל זמן אלמנותה, בנותיו ניזונות עד שיתארסו, בניה הזכרים ממנו יורשים כתובתה יותר על חלקם בירושה שעם אחיהם.

אה"ע סימן קיא סעיף א

א. מתנאי הכתובה שהבנים הזכרים ממנה יורשים כתובתה ונידונייתה

פ. שעדיין לא הגיע זמן הירושה, אבל בלשון מתנה ובקנין דבריו קיימין והוא במקצת הנכסים אבל בכל הנכסים אפי' בלשון מתנה לא עשאו אלא אפוטרופוס, כמ"ש בסי' רמ"ו לדעה אחת, כ"כ הש"ך בס"ק ד'. וכ"כ הטור. כך פירש הסמ"ע בס"ק ו' דברי השו"ע. והיא בעיא דלא איפשטא שם ב"ב קל"א ע"א.

וכתב ה"ה בפ"ו מנחלות הלכה ד' לפי שכל שיש ספק אין מוציאין מן היורשים בדין תורה שהם מוחזקים.

צ. היינו אפי' לא כתבו הכתובה כ"כ הרמב"ם והביאו הח"מ.

ק. כתובות מ"ו ע"ב ומ"ז ע"ב וכן כ"א ע"א ונ"ב ע"ב ופלוגתא דתנאי אי דאורייתא אי דרבנן, ולדעת הרמב"ם שלושתם דאורייתא, ולהרא"ש מזונות מדרבנן, ולהר"ן אף כסות מדרבנן כ"כ בפ' נערה וכך היא דעת הרמב"ן שכל הפסוק לענין עונה הוא בלבד, ועיין בפ"י הרמב"ן על התורה. ונ"מ אם אומרת איני ניזונית ואיני עושה, דלהר"ן הכסות בכלל. ועיין ברמ"א סעיף ד' ובכ"ש ס"ק א'. ועיין בשו"ת "יביע אומר" ח"ג סי' י"ד, ט"ו, ט"ז, ו"ז באריכות גדולה שהעלה דדעת השו"ע דחייב מזונות מדרבנן וכדעת הרי"ף והרא"ש. ושם הוסיף דאף בזה"ז שהחתן מקבל בקנין על כל השעבוד שבכתובה אין חיוב המזונות אלא מדרבנן, ושאינ דעתו להשתעבד אלא לפי מה שחייבוהו רבנן. וכן העלה דגם הבעל מוחזק במזונות ע"ש.

בתורת נצ"ב, וי"א^ר דאף התוספת יורשים ואח"כ חולקים השאר בשווה.

א. ב. כיצד, היה לו בן מאשה אחת ומתה וכתובתה עם נדוניתה היו^ש אלף, ת^ו ונשא אחרת וילדה לו בן ומתה^א בחייו ואח"כ מת הוא וכתובת השניה ר' זוז, הראשון לוקח אלף והשני ר' וחולקין השאר.

עין משפט ד. אה"ע סימן קיא סעיף יג

יג. יב. כל היורש כתובת אמו שמתה בחיי אביו, אינו טורף ממשעבדי אלא מבני חורין כדין כל יורש.

עין משפט ה. אה"ע סימן פט סעיף א.ב
עין לעיל דף קלא. עין משפט ב

אה"ע סימן קיב סעיף א

א. מתנאי^ב כתובה שהבנות ניזונות אחר מות אביהן עד שיתארסו או עד שיתבגרו, ודאפי' לא נכתב בכתובה^ד, או לא נכתבה כתובה כלל במקום שאין כותבין. ודאפי' מחלה^ה אמם הכתובה בפירוש יש לבנות מזונות^ו, וה"ה אם אמם נתגרשה חייב במזונות הבנות.

- ר. כתובות נ"ב ע"ב במשנה. וכתב הח"מ לא ידעתי למה כתב בשם י"א, דהלא גמ' ערוכה שם, דזה אחד מהדברים שתוספת כתובה ככתובה וצ"ע.
- ש. לאו דוקא, דאפי' אם היה ר' כחברתה יש נפ"מ אם יש מספר בנים יותר לאחת מלשניה, כ"כ הח"מ.
- ת. ולא דוקא נשא אח"כ, אלא אפי' נשא בבת אחת. ח"מ.
- א. דאם לא בחייו, כבר נחלקה הירושה.
- ב. כתובות נ"ב ע"ב וכת"ק בברייתא.
- ג. אפי' כתב כל שאר התנאים, אבל "ובנן נוקבין" לא כתב, אמרינן טעות סופר אם לא שכתב בפירוש שלא יזונו. ח"מ.
- ד. זו דעת הטור והראב"ד, אבל לדעת הרמב"ם במקום שכותבין ואין לה כתובה בידה אמרינן דמחלה ואין לה גם תנאי כתובה כ"כ הב"ש.
- ה. לא נתבאר בראב"ד בפ' י"ט מאישות שהוא בעל דין זה, מה הדין אם מחלה אמם בפירוש במזונות הבנות, כך העיר הח"מ.
- ו. דלא אמרינן שהפסידו הבנות וניזונות מבני חורין כ"כ הח"מ, ודאפי' ילדה אחרי שנתגרשה כ"כ הב"ש.

דף קלא:

עין משפט א.

אה"ע סימן עא סעיף א

א. חייב אדם במזונות^ז בניו ובנותיו הקטנים עד גיל שש^ח ואפי' נפלו להם נכסים מבית אבי אמם. ואחרי גיל שש^ט חייב מתקנת חז"ל עד שיגדלו, וגוערין ומפצירין ומכלימין אותו אם לא רצה לזונם ומכריזין בציבור פלוני אכזרי על בניו וכו' ואין כופין אותו, והוא דאינו אמיד, אך אם הוא אמיד שיש לו ממון הראוי לתת לצדקה^י מוציאין ממנו בע"כ מדין צדקה עד שיגדלו.

הגה: ב. אין כופין^כ להשיא בנותיו ואע"פ שמצוה לתת נדוניא, מ"מ מה שירצה יתן רק שישאין.

עין משפט ב.

חור"מ סימן רמו סעיף יב

יב. הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשה אותה אלא אפוטרופוס^ל, ועיין באבן העזר סי' ק"ז.

אה"ע סימן קז סעיף א

א. הכותב כל נכסיו לאשתו בין שהוא בריא או שכ"מ^מ אפי' שקנו

ז. מכתובות ס"ה ע"ב. ולפי הר"ן כמזונות אמם ומתנאי כתובה, ולהרא"ש יראה דלא נגררים אחרי אמם וצ"ע אם חייב לפני שש גם אחרי מיתת אמם דנ"מ דיכולים הקטנים לומר ראשית רצוננו לקחת מזונות עד גיל שש ואח"כ לחלוק בירושה ועיין בח"מ.

ה. מהרא"ש.

ט. אם אין להם משלהם. כ"כ הב"ש ומתקנת אושא בדף מ"ט ע"ב.

י. דרב כפה לרב נתן שם בדף מ"ט.

כ. היינו לענין פרנסה אבל להשיא אותם לחתן חייב כ"כ הח"מ. ולענין נדוני' מה שירצה יתן ממרדכי בקידושין והביאו הרמ"א.

ל. ואפי' קנו מידו בין בבריא בין בשכיב מרע בין שהיו יורשיו בניו ממנה או מאשה אחרת או אחיו או שאר יורשין שם בשו"ע אבן העזר סי' ק"ז סעיף א', וכדעת הרמב"ם ודלא כהרא"ש שכתב דדוקא לאחים, אבל לבני אחים או רחוקים יותר הוי מתנה לאשתו שאינו חושש באלו שיכבדוה, כ"כ בחלקת מחוקק בריש סי' ק"ז באבהע"ז.

מ. בתרא קל"ב ע"א. ואפי' בקנו מידו: נקט כן מחמת שכ"מ, דבבריא בלי קנין פשיטא דלאו כלום הוא. ח"מ.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאהרן שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

מידו, לא עשאה אלא^א אפוטרופוס ליורשים בלבד, בין אם היורשים הם בנים ממנה בין אם הם מאשה אחרת או שהיו היורשים אחיו או קרובים אחרים^ב, אבל אם שייר כל דהוא בין קרקע בין מטלטלין קנתה, ועדיין^ע כתובתה קיימת.

עין משפט ג.ד. חו"מ סימן רמו סעיף ד

ד. הכותב^ב כל נכסיו במתנה לאחד מבניו בין שהיה בריא בין שהיה שכיב מרע^ז, אפי' היה בן קטן המוטל בעריסה, לא עשאו אלא אפוטרופוס, והרי הוא בכל הנכסים כאחד הבנים, ואפי' האריך בלשון השטר וכתב ילך ויחזיק לא רצה אלא שאחיו יהיו נשמעים לו. ואם שייר כל שהוא בין בקרקע בין במטלטלין זכה^ק הבן במתנה. וה"ה אם פירש בשטר שמקנה לו במתנה גמורה ולא בתורת אפוטרופוס ואפי' לא שייר שום דבר, קנה^ר. וה"ה אם פירש לו שרשאי למכור ולתת לאחרים, או שכתב לו מטלטלין

- ג. בעיא שם בדרך קל"ב ע"ב וכך פסק הרמב"ם והרי"ף, הביאם הב"י, והיינו שהיורשים קטנים או גדולים ואינם כאן, אבל אם הם כאן וחלקו הירושה יכולים לדחות אותה, ומ"מ לפני שיחלקו היא אפוטרופוסית. ועיין בשו"ע סעיף ח' ובח"מ.
 - ס. זו דעת הרמב"ם, אבל הרא"ש כתב דדוקא אחים, אבל בני אחים או יותר רחוקים הוי מתנה, דאינו חושש באלו שיכבדוהו, כ"כ הח"מ.
 - ע. ומ"מ אם כתב לה "כל" אף שלמעשה שייר דעת הרא"ש דהפסידה כתובתה, כ"כ הח"מ והוא מסעיף ד' בשו"ע.
 - פ. מב"ב קל"א ע"ב.
- וכתב הסמ"ע בס"ק ה' דלהרי"ף והרמב"ם דוקא כתב בשטר אבל שכיב מרע שאמר מתנה הוא נתן לאחד מבניו, אבל הרא"ש והרשב"ם לא חילקו בין כתיבה לאמירה. רק שמחלקים בין לשון מתנה או לשון ירושה והיא דעת המחבר. סמ"ע ס"ק ה'.
- צ. שם בבעיא דלא איפשטא, וכתב ה"ה בשם הר"י מיגש בפ"ו מזכיה הלכה ב' דהילכך לקולא עבדינן ולא עשאן אלא אפוטרופוס.
 - ק. דאם אפוטרופוס מדוע לא מינהו גם על הקצת ששייר אלא למתנה גמורה. סמ"ע ס"ק ז'.
 - ר. טור בשם רבינו יונה, ונ"י והרא"ש.

אגב מקרקעי **ש** או שהקנה לו בקנין **ת**, או כל לשון בשטר שאפשר להוכיח ממנו שלמתנה גמורה נתכוון הרי זה קנה.

* כתב לאחד שיהיה שולט ומושל בכל אשר לו, אינו לשון מתנה אלא אפטרופוס עשהו **א**.

* שכיב מרע שכתב בלשון ירושה לאחד הבנים י"א דקנה הכל **ב** ורק בכתב בלשון מתנה אמרינן שעשאו אפטרופוס.

אה"ע סימן קז סעיף ז

ו. היו לו ב' נשים וכתב כל נכסיו לשתיהן, לא קנתה אף אחת מהן, ושתיהן **ג** אפטרופוסות, אבל אם כתב חצי לאחת וחצי לשניה, הראשונה **ד** קנתה שהרי שייר, והשניה לא קנתה משום שכלפיה כתב כל נכסיו ממה שנשאר, ולא עשאה לשניה אלא אפטרופוסית.

ז. **הגה:** כתב כל נכסיו לאשתו ולבנו, אשתו **ה** קנתה חצי במתנה גמורה, ובנו אינו אלא אפטרופוס, ואשתו תגבה כתובתה מחלק בנו, וכן הבע"ח גובה מחלק בנו. **ו** וי"א דשניהם אפטרופוסים ואף האשה לא קנתה דבר

ש. רשב"א בתשובה ח"א סי' תתקנ"ח. שזה מוכיח דלשם מתנה גמורה ולא רק למנותו אפטרופוס נתכוון.

ת. היינו בקנין סודר ולא בקנין שטר דבזה לא מהני. כ"כ הסמ"ע ס"ק י"ד על דברי השו"ע בסעיף ז'. ואחרי שהפעמוני זהב האריך הסיק כדברי הסמ"ע והש"ך שזו דעת השו"ע ועיקר, ולא כמו שמשמע מאבן העזר סי' ק"ז סעיף א'.

א. הרא"ש בתשובה כלל פ"ד סי' ב', וריב"ש סי' ת"ע.

ב. הרא"ש והרשב"ם והטור שאין מחלקים בין כתיבה לאמירה אלא העיקר בלשון מתנה או אמר בלשון ירושה, וכנ"ל באות ו'. ובפעמוני זהב ציין למר"ן בסי' רנ"ג סעיף ז', והש"ך שם בס"ק ח'. ועיין מש"כ בסי' רנ"ג סעיף י"ז.

ג. טור מרא"ש וגמ' קל"א ע"ב, וכן דעת רוב הפוסקים, חוץ מבעה"ג שכתב שאפטרופוס זו הלכה בלי טעמא, ואין לך אלא מה שמפורש בש"ס, כ"כ הב"ש.

ד. דמדלא כלל אותם משמע דכוונתו לתת לראשונה מתנה גמורה, ח"מ. וה"ה אם אמר ב' שלישים לראשונה ושליש לשניה, קנתה הראשונה ב' שלישים, והשניה עשאה רק אפטרופוסית, ח"מ.

ה. דאשתו לגבי בנו כאחר, ומסתמא עשה לבנו אפטרופוס ולאשתו נתן במתנה, ואם אמר חצי לאשתי וחצי לבני, הוי מתנה גם לבן, דהוי כנותן המקצת לבנו תחילה בשויר, וכלפי אשתו ג"כ ככה"ג קנתה ולא הוי אפטרופוסית דאשתו כאחר כנ"ל, ועיין חו"מ סי' רמ"ו סעיף י', כך העלה הח"מ.

ו. טור בשם רבינו ישעיה בחו"מ סי' רמ"ו.

בתור מתנה.

הגה: ח. אמר כך וכך לבנו יחיד והשאר לאשתו, ז ודאי נתכוין למתנה גמורה, דאם כוונתו לאפוטרופוס, לא היה נותן המקצת לבן, דהרי הכל של הבן.

עין משפט ה. חו"מ סימן רמו סעיף ט

ט. הכותב כל נכסיו לאחר יחד עם אחד מבניו, האחר קנה חצי נכסים במתנה ח, והנשאר לכל בניו בשוה, והבן שנתן לו הוא אפוטרופוס בלבד.

עין משפט ו. אה"ע סימן קז סעיף ח

ח. ט. כתב כל נכסיו לאשתו ולאחר. האחר קנה חצי, ואשתו ט אפוטרופוס על החצי השני, ומ"מ היכא י שיש להוכיח שכוונתו דגם לאשתו נתן במתנה גמורה, הוי מתנה גם לאשתו, וכגון שכתב בצוואה אל יחשבוני לשוטה בזה שאני משאיר כל נכסי לאשתי, דבזה אשתו קנתה.

עין משפט ז. אה"ע סימן קז סעיף ב

ב. ב. בד"א בלא שייר כלום דעשאה רק אפוטרופוס, היינו באשתו נשואה, אבל ל לארוסה או גרושה אפי' בלא שייר כלום המתנה קיימת, אבל ל

ז. ב"י בשם רב האי גאון, והח"מ תמה דלמה לא תהיה אשתו במקרה זה אפוטרופוסית, וכי בשביל שנתן מקצת לבן לפני כן ישתנה הדין, דשאני אם אמר חצי לבני וחצי לאשתי, משום שזה אותו לשון לשניהם, ולמעשה צ"ע ובפרט אם הבן מוחזק כ"כ הח"מ. ח. רמב"ם פ"ו מזכיה הלכה ז' מב"ב קל"א ע"ב פשיטא בנו ואחר במתנה וכו'. וקמ"ל דאף שכותב לבנו יחד עם האחר, שהאחר קנה מחצית מ"מ בנו הוא רק אפוטרופוס. סמ"ע ס"ק ט"ז.

ט. ואף הכא אם כתב לשון אחד לשניהם דהיינו חצי לאחר וחצי לאשתי, גם אשתו קנתה, כ"כ הח"מ.

י. הרא"ש רמב"ן והטור.

כ. כרבינא בקל"ב ע"ב.

ל. שבהנאה זו שקיבלה הכל איבדה זכות כתובתה.

איבדה כתובתה א"כ שייר מקצת.

עין משפט ז.

הו"מ סימן רמו פעיף ו

ו. במה דברים אמורים שעשאו אפוטרופוס רק בכתב לבן בין הבנים, אבל כתב לבן בין הבנות קנה ^ז.

* וה"ה לבת ^ז בין הבנים. או לבת בין הבנות, או לאחד מן היורשים ^ז בין שאר היורשים, אע"פ שלא שייר כלום, מתנתו קיימת.

* וי"א דבת בין הבנים ^ז או בין הבנות לא קנתה.

עין משפט ט.

אה"ע סימן קז פעיף א

עיין לעיל עין משפט ב

^מ. הרמב"ם פ"ו מזכיה הלכה ג'. וכ"כ הרי"ף לפי שיטת הגאונים ואמרו דבר זה כהלכתא בלא טעמא כדאיתא ב"ב קמ"ד ע"א ולית בה אלא מה שאמרו רבנן.

^נ. כתב הסמ"ע בס"ק י"א דוקא שכתב או נתן לה בלשון מתנה אבל בלשון ירושה אין מי שיאמר שזכתה בין הבנים כיון שאינה בת ירושה במקום שיש בנים, וכמו שכתב המחבר בסימן רפ"א סעיף א'.

והוסיף הפעמוני זהב דלא רק שלא קנתה הבת אלא אפי' אפוטרופוס לא זכתה.

^ס. כגון אח בין האחים או דוד בין הדודים כשהן שווין מצד ירושתן. סמ"ע ס"ק י"ב.

^ע. הטור בשם הרא"ש פ"ח סי' ל"א והרמ"ה. וס"ל דגם בבת אמרינן כוונתו היתה רק לעשותה אפוטרופוס על בניו. וכתב הפעמוני זהב דאפי' בת בין הבנים לפי שיטה זו עשאה אפוטרופוס, וכ"כ הסמ"ע בס"ק רפ"א ס"ק ג'. ונראה לסברא זו דה"ה אח בין האחים שלא קנה האח, מיהו אינו מוכרח. סמ"ע ס"ק י"ג.